

アイヌタイムズ

第 58 号

2013 年 11 月 22 日 (金) アイヌ語ペンクラブ

El AinuTimes n-ro 58 eldonita en la 22-a de o 2014
aŭtoro: JOKOJAMA Hirojuki

Huusin oruspe

(La ajnua [t.e. aina] lingvo)

Huusin makanak an tasum ne ya ka e=eraman ya?

Pon hi ta, nea tasum koturse utar inne nankor.

Huusin tasum motoho anak *huusin-uirusu* sekora=ye payokakamuy ne ruwe ne.

I=koturse kor kettok=an ruwe ne.

Kettok akkari tutko rerko pakno etok wano i=koturse enitan pe ne. Ora, kettok wano asikne to pakno i=ki enitan pe ne.

Huusin akkari *Masin (Hasika)* *Mizubousou* i=koturse enitan pe ne. *Inhuruenza* akkari *Huusin* i=ki enitan pe ne.

37°C pakno mawekor=an wa *rinpasetu* or ta hup hi ka an.

Ne *uirusu* us wa an yakka, somo kettok noyne, somo mawekor noyne, *men'eki* kor kur utar anakne 15-30% pakno oka ruwe ne. (*Hukensei-kansen*)

Paykar wano sirsak pakno tasum utar inne sekora=ye p, mata ne yakka, ne utar oka ruwe ne.

Huusin Masin (Hasika) neno an kusu, "*Mikka-basika*" sekora ka a=porose p ne ruwe ne.

Rakonto pri rubeolo

(Esperanto)

Ĉu vi scias, kia malsano estas rubeolo?

Mi supozas, ke multaj el vi estis trafitaj de tiu malsano en la infaneco.

La kaŭzo de la malsano estas rubeola viruso.

Aperas erupcioj sur la haŭto, ekzemple, kapa aŭ kola.

Inter du-tri tagoj antaŭ la apero de erupcioj kaj ĉirkaŭ kvin tagoj post tio la malsano fariĝas facile komunikebla al aliaj.

Je morbilo kaj varicelo oni infektiĝas pli facile ol je rubeolo. Je rubeolo oni infektiĝas pli facile ol je gripo.

Malsanulo kun rubeolo povas suferi de febro ĉirkaŭ 37 gradoj aŭ de ŝvelo de limfoglando.

Eĉ se oni infektiĝas je la viruso, 15-30 procentoj da tiuj imuniĝas sen malsaniĝo. (Neapera infekto)

Estas ditite, ke de la komenco de pritempo ĝis la komenco de somero multiĝas la infektitoj, sed troviĝas ne malmultaj malsanuloj ankaŭ vintre.

Oni nomas rubeolon alinome "tri-taga morbilo" en la japana lingvo (*Mikka-baŝika*, japan-sone), ĉar rubeolo estas simila al morbilo.

Ine pa wano wan pa pakno inne hekattar ne tasum koturse wa, rammano wen ka somo ki.

Korka sisak no *Nouen*, *Kessyoubangensyousei-sihanbyou* sekora =ye *Gappeisyou* tasum ki hi ka an.

2000 wano 5000 pakno an utar oka hike, oro ta sine pakno an kur ne *gappeisyou* tasum ki ruwe ne.

Huusin tasum i=koturse yakun, hekattar akkari rupnekur wen wa, ohonno mawe neya kettok neya oka wa, kirowsike sino arka hi ka poronno oka.

Ora, *men'eki* sak menoko asinno honkor wa *huusin* koturse yakun, *huusin-uirusu* honi us wa, asir ponpe *Sentensei-sinsikkan*, ruaspa, *Hakunaisyou* ki hi ka an (*Sentensei-huusin-syoukougun*).

Asinno honkor wa 3 cup pakno koturse yakun, ponpe *Sentensei-sinsikkan*, *Hakunaisyou* ki hi ka an.

6 cup pakno koturse yakun, ponpe ruaspa hi ka an. Sino weno aspa hi ka an ruwe ne.

Ora *Moumakusyou*, *Kanhisyu*, *Kessyoubangensyou*, *Tounyoubyou*, *Hatuiku-titai*, *Seisinhattatu-titai*, *Syou-gankyuu* ka a=eyam kuni p ne.

Huusin anak *kinki*, *syuto-ken* or ta sururke wa, *Hokkaidou* or ta ka tasum utar oka ruwe ne. *Satporo*, *Hakodate* or ta nea utar inne wa oya uske ta uweypak ta inne ruwe ne.

<http://www.iph.pref.hokkaido.jp/kansen/457/data.html#section3>

Tanpa 6 cup 9 to pakno *Hokkaidou* or ta 82 tasum utar oka ruwe ne. Rupnekur inne.

Zenkoku or ta 10102 tasum utar oka rawe ne.

Hoski pa anak *zenkoku* or ta 2352 tasum utar oka wa, *Hokkaidou* or ta 21 tasum utar oka ruwe ne.

Infanoj de la aĝo 4 ĝis 10 ofte infektiĝas, sed ordinare ili sendanĝere resaniĝas.

Sed malofte iuj enfalas en komplikajon kiel meningismon kaj trombocitopenian purpuraon.

Unu el 2000-5000 homoj kun rubeolo suferas je la komplikajo.

Se esti infektitaj je rubeolo, plenaĝuloj pli severe malsaniĝas ol infanoj. Ili pli longe suferas de la febro kaj erupcioj, ankaŭ ofte suferas de pli granda artikdoloro.

Kaj se virinoj sen la imuno kontraŭ rubeolo infektiĝas je ĝi en la komenco de gravedeco, povas esti ke, la embrio aŭ la feti infektiĝas je rubeola viruso. Tiakaze la bebo povas naskiĝi kun denaskajn koran malsanon, surdecon, katarakton kaj aliajn. (Denaska rubeola simptomaro)

Infekto je rubeolo ene de 3 monatoj ekde gravediĝo kaŭzas denaskajn kor-malsanon kaj katarakton de la bebo.

Infekto ene de 6 monatoj ekde gravediĝo kaŭzas surdecon. La surdeco ofte estas severa.

Krom tio, beboj infektitaj je rubeolo en la utero suferas de retinopatio, hepata kaj liena ŝvelaĵo, malpliigo de trombocito, diabeto, malfrua kreskado, mensa-kreskado, malfrua, mikrooftalmo (malgranda okulo), kaj aliaj.

En junio 2013 multaj homoj infektiĝis je rubeolo en kaj ĉirkaŭ la urboj Osaka kaj Tokio. Infektitoj troviĝis ankaŭ en Hokkajdo, ĉefe en la urboj Sapporo kaj Hakodate, sed dum la junio pli kaj pli multiĝas infektitoj ankaŭ en aliaj regionoj de Hokkajdo.

De la 31-a de decembro 2012, la komenco [lundo] de la unua semajnoj en 2013 ĝis la 9-a de junio en 2013 la nombro de malsanuloj kun rubeolo atingis 82 en Hokkajdo. La plenaĝulaj fariĝas pli multaj ol antaŭe.

La nombro estis 10102 tutlande en Japanio.

En lasta jaro troviĝis 2353 en Japanio kaj 21 en Hokkajdo.

Tanpa 82 tasum utar oka hike, oro ta 55 okkayo utar oka wa 27 menoko utar oka ruwe ne.

Zenkoku or ta 10102 tasum utar oka hike, oro ta poroser (8 wari) okkayo ne ruwe ne. Ora poroser 20 pa wano 40 pa pakno oka utar ne ruwe ne.

Teeta anakne menoko patek *yobouessy* ki hi ka an wa, *gakkou* or ta *syuudansessy* isam kusu *yobouessy* ki utar moyo hi ka an kusu, *koutai* sak utar inne nankor.

Huusin-uirusu kor okkayo or wa honkor menoko koturse hi ka an kusu, *yaytupare* yan ani.

82 tasum utar oka hike, oro ta 77 utar anak *wakutin-sessy* somo ki utar neya, ki ka somo ki ka erampewtek utar neya oka ruwe ne.

Wakutin ani *huusin* poroser i=koturse ka somo ki.

Isa koramkor wa, *wakutin-sessy* ki yan!

Korka, *sessy* ki yakka nani pirka ka somo ki.

Sessy wano *koutai* a=kar hi pakno tu *syuukan* ka re *syuukan* ka siran kusu, *yaytupare* yan!

Aĉetu nian la ajnuan gazeton "Ainutimes", ni petas.

Abonkotizo: 1500 enoj 4 numere (nur ajnua versio),

2300 enoj 4 numere (ajnuaj kaj japana versio)

Varbu la ajnu-lingvajn kontribuojn de legantoj, ni petas.

La temo, la formo, la paĝoj estas libera, kaj ni povas helpi viajn komponaĵojn.

(Kontakto) Poŝtkodo: 047-0033,

Adreso: HAMADA Takaŝi

1-32-136, Tomioka, Otaru-ŝi, Hokkajdo,

e-poŝto: otarunay@yahoo.co.jp (japane),

TTT-ejo: <https://otarunay.at-ninja.jp/taimuzu.html> (japane)

Se vi kontaktu Esperante, jene.

e-poŝto: hokkaido_esp_ligo@yahoo.co.jp (Hokkajda Esperanto-Ligo)

rim.) La eldonrajto de AinuTimes apartenas al Ajnu-lingva PEN-Klubo.

rim.) 1. Ruĝa litero estas ajnu-lingva.

2. Ruĝa kaj kursiva litero estas la pruntovorto originanta el la japana lingvo.

El tiuj 82 en 2013 por Hokkajdo 55 estis viroj dum 27 estis virinoj.

Tutlande, el tiuj 10102 malsanuloj, preskaŭ 80 procentoj estas viroj. Plejmultaj el tiuj viroj estas inter 20- kaj 40-kelkjara.

La kialo estas ke multaj tiuaĝaj viroj ne havas antikorpon kontraŭ rubeolo, ĉar en ilia lernanteco vakcinado okazis nur por knabinoj en lernejo aŭ nur por volontaj geknaboj pro ĉeso de kolektiva vakcinado en lernejo.

Estas eble, ke gravedulino estas infektita de viro kun rubeola viruso. Do atentu!

El tiuj 82 trovitaj en Hokkajdo en 2013, 77 neniam vakciniĝis aŭ ne certas, ĉu ili iam vakciniĝis.

Se vakciniĝi, oni preskaŭ neniam infektigos je rubeolo.

Mi esperu, ke vi konsiliĝos kun kuracisto kaj vakciniĝos.

Vakcinado tamen ne tuj garantias vian sendanĝerecon.

Notu, tamen, ke por formacio de antikorpo necesas du-tri semajnoj post la vakcinado.

3. *La pruntovorto estas skribita laŭ la maniero "[99-siki roomaji \(japane\)](#)" de japana latina litero.*
4. *Verda litero estas Esperanta.*